1 · בראשית כב

א ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את־אברהם ויאמר
ב אליו אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח־נא את־בנך את־
יחידך אשר־אהבת את־יצחק ולך־לך אל־ארץ המריה
ג והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך: וישכם
אברהם בבקר ויחבש את־חמרו ויקח את־שני נעריו אתו
ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל־המקום אשר־
ד אמר־לו האלהים: ביום השלישי וישא אברהם את־עיניו
ה וירא את־המקום מרחק:

ושם בראשית כב

יא ויקרא אליו מלאך יהוה
יב מן־השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני: ויאמר אל־
תשלח ידך אל־הנער ואל־תעש לו מאומה כי עתה ידעתי
כי־ירא אלהים אתה ולא חשכת את־בנך את־יחידך ממני:
יג וישא אברהם את־עיניו וירא והנה־איל אחר נאחז בסבך
בקרניו וילך אברהם ויקח את־האיל ויעלהו לעלה תחת
יד בנו: ויקרא אברהם שם־המקום ההוא יהוה יראה אשר
ט יאמר היום בהר יהוה יראה: ויקרא מלאך יהוה אל־אברהם
טו שנית מן־השמים: ויאמר בי נשבעתי נאם־יהוה כי יען אשר
יז עשית את־הדבר הזה ולא חשכת את־בנך את־יחידך: כי־
ברך אברכך והרבה ארבה את־זרעך ככוכבי השמים וכחול
יח אשר על־שפת הים וירש זרעך את שער איביו: והתברכו
יט בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי: וישב אברהם
אל־נעריו ויקמו וילכו יחדו אל־באר שבע וישב אברהם
בבאר שבע: חיי שרה, בראשית כג

א ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי
ב שרה: ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען
ג ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה: ויקם אברהם מעל
ד פני מתו וידבר אל־בני־חת לאמר: גר־ותושב אנכי עמכם
ה תנו לי אחזת־קבר עמכם ואקברה מתי מלפני: ויענו בני־
ו חת את־אברהם לאמר לו: שמענו אדני נשיא אלהים
אתה בתוכנו במבחר קברינו קבר את־מתך איש ממנו את־
ז קברו לא־יכלה ממך מקבר מתך: ויקם אברהם וישתחו
לעם־הארץ לבני־חת: בראשית כג׳ יז

יז ויקם שדה עפרון אשר במכפלה אשר לפני ממרא השדה
והמערה אשר־בו וכל־העץ אשר בשדה אשר בכל־גבלו
יח סביב: לאברהם למקנה לעיני בני־חת בכל באי שער־עירו:
יט ואחרי־כן קבר אברהם את־שרה אשתו אל־מערת שדה
כ המכפלה על־פני ממרא הוא חברון בארץ כנען: ויקם
השדה והמערה אשר־בו לאברהם לאחזת־קבר מאת
א בני־חת: כד ואברהם זקן בא בימים ויהוה ברך
ב את־אברהם בכל: ויאמר אברהם אל־עבדו זקן ביתו המשל
ג בכל־אשר־לו שים־נא ידך תחת ירכי: ואשביעך ביהוה
אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא־תקח אשה לבני מבנות
ד הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו: כי אל־ארצי ואל־מולדתי
ה תלך ולקחת אשה לבני ליצחק: ויאמר אליו העבד אולי
לא־תאבה האשה ללכת אחרי אל־הארץ הזאת ההשב
ו אשיב את־בנך אל־הארץ אשר־יצאת משם: ויאמר אליו
ז אברהם השמר לך פן־תשיב את־בני שמה: יהוה אלהי
השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי ואשר דבר־
לי ואשר נשבע־לי לאמר לזרעך אתן את־הארץ הזאת
ח הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם:

2. יהושע יד

ו ויגשו בני־יהודה אל־יהושע בגלגל
ויאמר אליו כלב בן־יפנה הקנזי אתה ידעת את־הדבר
אשר־דבר יהוה אל־משה איש־האלהים על אדותי ועל־
ז אדותיך בקדש ברנע: בן־ארבעים שנה אנכי בשלח משה
עבד־יהוה אתי מקדש ברנע לרגל את־הארץ ואשב אותו
ח דבר כאשר עם־לבבי: ואחי אשר עלו עמי המסיו את־לב
ט העם ואנכי מלאתי אחרי יהוה אלהי: וישבע משה ביום
ההוא לאמר אם־לא הארץ אשר דרכה רגלך בה לך תהיה
י לנחלה ולבניך עד־עולם כי מלאת אחרי יהוה אלהי: ועתה
הנה החיה יהוה אותי כאשר דבר זה ארבעים וחמש שנה
מאז דבר יהוה את־הדבר הזה אל־משה אשר־הלך ישראל
יא במדבר ועתה הנה אנכי היום בן־חמש ושמנים שנה: עודני
היום חזק כאשר ביום שלח אותי משה ככחי אז וככחי עתה
יב למלחמה ולצאת ולבוא: ועתה תנה־לי את־ההר הזה
אשר־דבר יהוה ביום ההוא כי־אתה שמעת ביום ההוא כי־
ענקים שם וערים גדלות בצרות אולי יהוה אותי והורשתים
יג כאשר דבר יהוה: ויברכהו יהושע ויתן את־חברון לכלב
יד בן־יפנה לנחלה: על־כן היתה־חברון לכלב בן־יפנה הקנזי
לנחלה עד היום הזה יען אשר מלא אחרי יהוה אלהי
ט ישראל: ושם חברון לפנים קרית ארבע האדם הגדול
בענקים הוא והארץ שקטה ממלחמה:

3. מדרש רבה בראשית נה

(שם יא ה) ה׳ צדיק יבחן ורשע ואהב חמס שנאה נפשו, פ״ט אמר ר׳ יונתן היוצר הזה אינו בודק קנקנים מרועעים שאינו מקיש עליהם אחת עד שהיא פוקעת. ומה הוא בודק, קנקנים יפים שאפלו הוא מקיש עליו כמה פעמים אינו נשבר. כך אין הקדוש ברוך הוא מנסה אלא את הצדיקים. אמר ר׳ יוסי הפשתני הזה בשעה שהוא יודע שהפשתן שלו יפה כל שהוא כותשה היא משתבחת וכל שהוא מקיש עליה היא משתמנת. ובשעה שהוא יודע שפשתנו רעה אינו מספיק להקיש עליה עד שהיא פוקעת. כך אין הקדוש ברוך הוא מנסה אלא את הצדיקים שנאמר ה׳ צדיק יבחן. ר׳ אלעזר אמר, לבעל הבית שהיו לו ב׳ פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רע על מי הוא נותן העל לא על אותה שכחה יפה, כך אין הקדוש ברוך הוא מנסה אלא הצדיק שנאמר ה׳ צדיק יבחן.

*[illegible]

(מיכה ו ו) במה אקדם ה׳ אכף לאלהי מרום, י״ר׳ יהושע דסכנין בשם ר׳ לוי אמר אף על פי שהדברים אמורין במישע מלך מואב שעשה מעשה והעלה את בנו לעולה, אבל אינו מדבר אלא ביצחק שנאמר במה אקדם ה׳ אכף לאלהי מרום וגו׳ הירצה ה׳ באלפי אילים ברבבות נחלי שמן האתן בכורי פשעי פרי בטני חטאת נפשי, ביצחק אף על פי שלא נעשה מעשה קבלו כגומר מעשה, ובמישע לא נתקבל לפניו.

ו (כב, א) והאלהים נסה את אברהם. ט״ר׳ יוסי הגלילי אומר גדלו כנס הזה של ספינה. י״ר׳ עקיבא אומר נסה אותו בודאי שלא יהיו אומרין הממו ערבבו ולא היה יודע מה לעשות. ויאמר הנני, אמר ר׳ יהושע בן קרחה י״בשני מקומות דמה משה עצמו לאברהם, אמר לו הקדוש ברוך הוא (משלי כה ו) אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדלים אל תעמד, אברהם אמר הנני, הנני לכהונה הנני למלכות י״זכה לכהונה וזכה למלכות. זכה לכהונה (תהלים קי ד) נשבע ה׳ ולא ינחם אתה כהן לעולם. למלכות (בראשית כג ו) נשיא אלהים אתה. משה אמר הנני, הנני לכהונה הנני למלכות. אמר לו הקדוש ברוך הוא (שמות ג ה) אל תקרב הלם, אין קרב אלא כהונה היך מה דאת אמר (במדבר א נא) והזר הקרב יומת, ואין הלם אלא מלכות היך מה דאת אמר (שמואל־ב ז יח) כי הביאתני עד הלם.

4 מסכת סוטה דף לד

°ויעלו בנגב ויבא עד חברון ויבאו מבעי ליה אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות אמר להן אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים יהושע כבר בקש משה עליו רחמים שנאמר °ויקרא משה להושע בן נון יהושע יה יושיעך מעצת מרגלים והיינו דכתיב °ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו

5. מסכת תענית ד׳

א״ר שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן שלשה שאלו שלא כהוגן לשנים *השיבוהו כהוגן לאחד השיבוהו שלא כהוגן ואלו הן אליעזר עבד אברהם ושאול בן קיש ויפתח הגלעדי ושם תענית וכתיב °אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי אשר לא צויתי זה בנו של מישע מלך מואב שנאמר *°ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עולה ולא דברתי (נ) זה יפתח ולא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם אמר רבי ברכיה אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן והקב״ה השיבה כהוגן שנא׳ °ונדעה נרדפה לדעת את ה׳ כשחר נכון מוצאו ויבוא כגשם לנו גשם אמר לה הקב״ה בתי את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש אבל אני אהיה לך ידבר המתבקש לעולם שנאמר °אהיה כטל לישראל ועוד שאלה שלא כהוגן אמרה לפניו רבש״ע °שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך א״ל הקב״ה בתי את שואלת דבר שפעמים נראה ופעמים אינו נראה אבל אני אעשה לך דבר שנראה לעולם שנאמר °הן על כפים חקותיך:

6. מסכת סנהדרין דף פט:

א״ר יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא אחר דבריו של שטן דכתיב °ויגדל הילד ויגמל וגו׳ אמר שטן לפני הקב״ה רבונו של עולם זקן זה חננתו למאה שנה פרי בטן מכל סעודה שעשה לא היה לו תור אחד או גוזל אחד להקריב לפניך אמר לו כלום עשה אלא בשביל בנו אם אני אומר לו זבח את בנך לפני מיד זובחו מיד והאלהים נסה את אברהם ויאמר קח נא את בנך אמר רבי שמעון בר אבא *אין נא אלא לשון בקשה משל למלך בשר ודם שעמדו עליו מלחמות הרבה והיה לו גבור אחד ונצחן לימים עמדה עליו מלחמה חזקה אמר לו בבקשה ממך עמוד לי במלחמה זו שלא יאמרו ראשונות אין בהם ממש אף הקב״ה אמר לאברהם ניסיתיך בכמה נסיונות ועמדת בכלן עכשיו עמוד לי בנסיון זה שלא יאמרו אין ממש בראשונים את בנך ב׳ בנים יש לי את יחידך זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו אשר אהבת תרוייהו רחימנא להו את יצחק וכל כך למה כדי שלא תטרף דעתו עליו קדמו שטן לדרך אמר לו °הנסה דבר אליך תלאה הנה יסרת רבים איוב ד וידים רפות תחזק כושל יקימון מליך כי עתה תבא אליך ותלא אמר לו °אני בתומי אלך אמר לו *הלא יראתך כסלתך אמר לו זכר נא מי הוא נקי אבד כיון דחזא דלא קא שמיע ליה אמר ליה ואלי דבר יגונב כך שמעתי מאחורי הפרגוד השה לעולה ואין יצחק לעולה אמר לו *כך עונשו של בדאי שאפילו אמר אמת אין שומעין לו ר׳ לוי אמר אחר דבריו של ישמעאל ליצחק אמר לו ישמעאל ליצחק אני גדול ממך במצות שאתה מלת בן שמנת ימים ואני בן שלש עשרה שנה אמר לו ובאבר אחד אתה מגרה בי אם אומר לי הקב״ה זבח עצמך לפני אני זובח מיד והאלהים נסה את אברהם*

7 . רד״ק יד טו

(טו) האדם הגדול בענקים הוא. אביהם של אחימן ששי ותלמי ארבע הי׳ שמו. ד״א על שם האב וג׳ בניו שכן קורא אותם ילידי הענק: והארץ שקטה מלחמ׳. מוסב לענין הראשון לאחר שבע שכבשו שביעיתים נכנעו האמוריים ולא נאספו עוד למלחמה עליהם לכך התחילו לפסוק בחילוק הארץ ומדרש אגדה האדם הגדול בענקים הוא אברהם אבינו ע״ה שגרם להם שהארץ שקטה ממלחמה ארבעים שנה שנתעכבו במדבר בשכר שכבדו את הזקן בקרית ארבע שאמרו לו נשיא אלהים אתה בתוכנו:

מל׳ ב׳ ג׳

יט והכיתם כל־עיר מבצר וכל־עיר מבחור וכל־עץ טוב תפילו
וכל־מעיני־מים תסתמו וכל החלקה הטובה תכאבו
כ באבנים: ויהי בבקר כעלות המנחה והנה־מים באים מדרך
כא אדום ותמלא הארץ את־המים: וכל־מואב שמעו כי־עלו
המלכים להלחם בם ויצעקו מכל חגר חגרה ומעלה ויעמדו
כב על־הגבול: וישכימו בבקר והשמש זרחה על־המים ויראו
כג מואב מנגד את־המים אדמים כדם: ויאמרו דם זה החרב
נחרבו המלכים ויכו איש את־רעהו ועתה לשלל מואב:
כד ויבאו אל־מחנה ישראל ויקמו ישראל ויכו את־מואב וינסו
כה מפניהם ויבו־בה והכות את־מואב: והערים יהרסו וכל־ ויכו
חלקה טובה ישליכו איש־אבנו ומלאוה וכל־מעין־מים
יסתמו וכל־עץ־טוב יפילו עד־השאיר אבניה בקיר חרשת
כו ויסבו הקלעים ויכוה: וירא מלך מואב כי־חזק ממנו
המלחמה ויקח אותו שבע־מאות איש שלף חרב להבקיע
כז אל־מלך אדום ולא יכלו: ויקח את־בנו הבכור אשר־ימלך
תחתיו ויעלהו עלה על־החמה:

מל׳ א׳ א׳

כח ויען המלך דוד ויאמר קראו־לי לבת־שבע ותבא
כט לפני המלך ותעמד לפני המלך: וישבע המלך ויאמר חי־
ל יהוה אשר־פדה את־נפשי מכל־צרה: כי כאשר נשבעתי
לך ביהוה אלהי ישראל לאמר כי־שלמה בנך ימלך אחרי
לא והוא ישב על־כסאי תחתי כי כן אעשה היום הזה: ותקד
בת־שבע אפים ארץ ותשתחו למלך ותאמר יחי אדני המלך
לב דוד לעלם: ויאמר המלך דוד קראו־לי לצדוק
הכהן ולנתן הנביא ולבניהו בן־יהוידע ויבאו לפני המלך:

[illegible]

נאמר לך לך לעלמותיך. כדכך שנא׳ לאדם שילך לעבוד את האדמה אשר לוקח משם ולמעלה פ׳ בראשית פי׳ שקאי על הר המוריה כי אדם ממקום כפרתו נברא ומקורו מן הר המוריה כי משם לוקח עפרו ודרך הסולם שבבית המקדש שלמטה מכוון כנגד בה״מ שלמעלה עולים ויורדים בו הנשמות שיהולות אם כן שם מלמות הגוף ושם חביון עוזה של הנשמה והם כן אדם קרוב אל עלמותו ביותר מכל מיני קרובים שהזכיר על כן נאמר לך לך כן נאמר לשון בעקידה ולך לך על אחד ההרים וגו׳ ובשניהם לא גלה לו המקום מיד כי כאן נאמר אשר אראך ובעקידה נאמר אשר אומר אליך לפי שלא רצה הקב״ה לגלות לאברהם מקום מולדו הגוף והנפש עד אשר יערה עליו ממרום רוח קדשו תחלה כי מהידוע שאין הנבואה שורה בחולה לארץ וא״כ כל זמן היותו בח״ל עד שלא היה בו רוח נבואה לא ידע ולא יבין מהות הנשמה אשר מקורה מן הר המוריה ואפי׳ מהות ילידם החומר משם לא יבין עד בואו אל תוך הארץ הקדושה מקום מוכן אל הנבואה לא הראה לו הש״ית מעלות המקום הקדוש ההוא ואיך הוא מקום לעלמותו של אדם כי שם ביתו ומקום הולדה של הנשמה ומהלך החומר אשר בעבורו ראוי לו לעזוב כל אלו ולילך לדבק במקום קדוש ההוא כי שם יגיע אל דביקות השכינה וזה שפרש״י הגון ונסוע הנגבה לילך לדרומה של ירושלים והר המוריה ונטעם זה לא נאמר בתחלה מראה זו וירא אליו ה׳ כי אם עד אחר שנכנס בארץ כי אז היה מוכן לראות במראות השכינה אבל קודם זה בהיה עדיין בח״ל לא היה רק שומע כי אם קול דברים כי לא נראה אליו ה׳ עדיין עד בואו לארץ

9 . בן איש חי תענית ד׳

אשר לא צויתי זה בנו של מישע מלך מואב. נקיט בזה האי לישנא דלא צויתי, לומר אל תאמר מישע טעה בצווי שצויתי לאברהם תחלה, דחשב שיש רשות ממני בכך, דזה אינו, כי באמת לבני נח לא צויתי כזאת, ואין לו ללמוד אלא ממינו שהם בני נח, ולא דברתי זו בתו של יפתח, כי הקב״ה בפרשת נדרים דבר דברים שיהיו מובנים מהם דאין להקריב נפשות, דכתיב איש כי ידור נדר לה׳, ותיבת נדר לשון יתר, אך הכונה ידור נדר המלוי אשר בני אדם לידור בו, ולא נפשות, דאין מלוי זה ושכיח, וזהו לא דברתי בפרשת נדרים בכך.

10 מידות הראי״ה אמונה

יז. .. לא פחות ממה שהאמונה האלהית מתלבשת בתארים רווי דמיון פראי, מצד המציאות הממשית היורדת ונגלמת כשהיא באה להכרתנו, הרי היא מתלבשת ג״כ בתארים של מדות כאלה, שהמוסר החפשי מוצא בהם פגמים, והפגמים הללו בעצמם הם מעלים אותנו לחשוב גבוה גבוה, לכל שדרה מוסרית מוגבלת, כמו שתארי המציאות המגושמת מרימים אותנו ממעל לכל שלילה והגדרה.

יח. האמונה היא טהורה כשהיא מלאה רגש פנימי בלי אונאה עצמית, בלא פניות זרות, ואע״פ שאינה כ״כ רחבה בהשכלה אינה מעכבת. ומ״מ כל מי שחונן בשכל לא יוכל להסתפק בלא הגיון שכלי. ואצלו לא תקום תמימות האמונה כי־אם כשתתחבר עם אור הדעת, ואם ימאס זה את הדעתיב) תהיה אמונתו מלאה תוך ומרמהיג).